

PREKRIJTE JOJ LICE

P. D. Džejms

Prevela
Branislava Radević-Stojiljković

Laguna

Naslov originala

P. D. James

COVER HER FACE

PREKRIJTE JOJ LICE

Copyright © P. D. James, 1962

Translation Copyright © 2010 za srpsko izdanje, LAGUNA

GLAVA PRVA

1

Tačno tri meseca pre ubistva u Martingejlu, gospođa Maksi je priredila svečanu večeru. Mnogo godina kasnije, kad je suđenje bilo gotovo zaboravljen skandal, a naslovi požute- li na novinskim listovima kojima su obložene fioke kredenaca, Elenor Maksi se te prolećne večeri sećala kao uvodne scene tragedije. Pamćenje, selektivno i ćudljivo, obdarilo je inače savršeno običnu večeru za goste oreolom zloslutnog nespokojsva. Gledano unazad, ona je postala ritualno okupljanje žrtve i osumnjićenih, na pozornici koja prethodi ubistvu. U stvari, nisu bili prisutni svi osumnjičeni. Na primer, Feliks Hern nije bio u Martingejlu tog vikenda. Pa ipak, u uspomenu gospođe Maksi, i on je sedeo za njenim stolom, sedeo i zabavljao se posmatrajući podrugljivim očima uvodne grimase glumaca.

A u ono vreme, naravno, društvo je bilo obično i veoma dosadno. Troje gostiju – doktor Eps, vikar i gospođica Lidel, upravnica Prihvatišta za devojke *Sveta Marija* – već su prečesto večeravali zajedno da bi od toga očekivali

ikakvu novinu ili podsticaj. Ketrin Bauers je bila neuobičajeno osjetljiva, a Stiven Maksi i njegova sestra Debora Risko očigledno su teško prikrivali razdraženost što se Stivenov prvi slobodan vikend za više od mesec dana, kad ne mora biti u bolnici, poklopio sa svečanom večerom. Gospođa Maksi je upravo bila zaposlila jednu od neudatih majki gospođice Lidel kao služavku, i devojka je prvi put stajala pored stola i čekala. Ipak, teško da je atmosferu napetosti koja je opterećivala taj obed prouzrokovalo privremeno prisustvo Sali Džap, koja je iznosila jela pred gospođu Maksi i sklanjala tanjire okretno i vešto, što je gospođica Lidel zapazila sa samozadovoljnim odobravanjem.

Vrlo verovatno je bar jedan gost bio sasvim srećan. Bernard Hinks, čedflitski vikar, bio je neženja i svaka promena hranljivih ali bezukusnih obroka koje je, vodeći mu domaćinstvo, spremala njegova sestra – koja inače nikad nije bila u iskušenju da večera van parohijskog doma – za njega je predstavljala pravo olakšanje jer mu je ujedno pružala i malo prostora za istančaniya uživanja u društvenom životu. Bio je to blag čovek, milog lika, koji je izgledao stariji od pedeset četiri godine i kog je pratila reputacija da je rasejan i plašljiv u svemu izuzev u pitanjima doktrine vere. Teologija mu je bila glavni i gotovo jedini predmet zanimanja, pa su parohijani mogli da prihvate njegove propovedi, koje inače nisu baš uvek shvatali, u najmanju ruku kao dokaz njegove velike učenosti. Ali se zato u selu podrazumevalo da se u parohijskom domu uvek mogu dobiti i savet i pomoć – ono prvo doduše pomalo nejasno, ali zato ovo drugo pouzdano.

Za doktora Čarlsa Epsa ova večera je značila prvorazredan obrok, nekoliko ljupkih žena s kojima može razgovarati i mali odmor od trivijalnosti seoske lekarske prakse. On je bio udovac koji je u Čedflitu živeo već trideset godina, te je većinu svojih pacijenata poznao dovoljno dugo da s velikom preciznošću predvidi hoće li preživeti ili umreti. Smatrao je da nijedan lekar ne može mnogo uticati na tu odluku, da je prava mudrost znati kad treba da umreš pričinjavajući najmanje neugodnosti drugima i najmanje bola sebi samom, te da, shodno tome, napredna medicina uglavnom samo produžava život nekoliko tegobnih meseci radi veće slave pacijentovog lekara. Stoga je bio manje glup i sposobniji nego što je o njemu mislio Stiven Maksi, i s neizbežnim se pre vremena suočilo vrlo malo njegovih pacijenata. On je pomogao gospođi Maksi pri oba njena porođaja i bio je lekar i prijatelj njezinog muža sve dok je mislima zaneti mozak Sajmona Maksija znao za prijateljstvo i bio u stanju da ga ceni. Sad je sedeo za stolom Maksijevih i viljuškom nabadao pileći sufle, sa izrazom lica čoveka koji je ovu večeru zaradio i koji nema nameru da ga zarazi ičije neraspoloženje.

„Dakle, uzeli ste Sali Džap i njenu bebu, Elenor?“ Doktor Eps se nikad nije ustručavao da izjavi ono što je očigledno. „Ljupka mlada bića, oboje. Mora da je zabavno ponovo imati bebu u kući.“

„Nadajmo se da se Marta slaže s vama“, suvo je odgovorila gospođa Maksi. „Njoj, naravno, očajnički treba pomoć, ali veoma je konzervativna. Možda joj ta situacija smeta više nego što pokazuje.“

„Preći će ona preko toga. Moralne skrupule vrlo brzo izblede kad imaš još jedan par ruku nad sudoperom.“ Savest Marte Bultitaft odbacio je jednim pokretom dežmekaste ruke. „Ionako će vrlo brzo jesti bebi iz ruke. Džimi je privlačno dete bez obzira na to ko mu je otac.“

U tome času je gospođica Lidel pomislila kako je vreme da se čuje glas iskustva.

„Mislim, doktore, da ne bi trebalo olako govoriti o problemu te dece. Prirodno, moramo pokazati hrišćansko milosrđe“ – tu je gospođica Lidel neznatno pognula glavu u pravcu vikara, kao da hoće da potvrdi prisustvo drugog eksperta i da se izvini što zalazi u njegovo polje stručnosti – „ali ne mogu se oteti osećanju da je društvo u celini previše blago prema tim devojkama. Moralni standardi u ovoj zemlji i dalje će padati ako toj deci budemo poklanjali više brige nego onoj rođenoj u braku. A to se već dešava! Ima mnogo siromašnih, poštovanja dostojnih majki oko kojih se ni upola toliko ne trudimo niti im poklanjamo onoliko pažnje s koliko obasipamo neke od ovih devojaka.“

Pogledala je okupljene za stolom, porumenela i ponovo počela da jede, isto tako živahno. Pa šta ako izgledaju iznenađeni? Neko mora to da kaže. Na njoj je da to kaže. Okrznula je pogledom vikara kao da traži njegovu podršku, ali gospodin Hinks se, pošto ju je najpre zbunjeno pogledao, usredsredio na večeru. Obeshrabrena što nema saveznika, gospođica Lidel je pomalo razdraženo pomislila kako dragi paroh prilično pohlepno jede! A onda je, odjednom, čula kako govori Stiven Maksi.

„Ta deca se od druge dece svakako ne razlikuju ni po čemu osim po tome što im više dugujemo. Ni u njihovim majkama ne vidim ništa naročito. Najzad, koliko ljudi u praksi poštuje moralna merila zbog čijeg kršenja preziru te devojke?“

„Mnogo, doktore Maksi, uveravam vas. Mnogo.“ Gospođica Lidel po prirodi svoga posla nije bila navikla da joj se suprotstavljaju. Koliko god Stiven Maksi bio mladi hirurški u sponu, to ga ne čini stručnjakom za delinkventne devojke. „Užasnula bih se kad bih i pomislila da su neki oblici ponašanja za koje sam čula u svome poslu uistinu tipični za današnju omladinu.“

„Pa, kao predstavniku današnje omladine, možete mi verovati na reč da često nekog preziremo samo zato što je uhvaćen na delu. Ova devojka što je kod nas čini mi se savršeno normalnom i vrednom poštovanja.“

„Tiha je i lepo se ponaša. Takođe je i prilično školovana. Devojka s gimnazijom! Nikada ni sanjala ne bih da je preporučim vašoj majci da se nije izuzetno isticala u *Svetoj Mariji*. Ona je zapravo siročić koje je podigla tetka. Ali nadam se da to u vama neće izazvati sažaljenje. Salina dužnost je da naporno radi i što je moguće bolje iskoristi ovu priliku. Prošlost je završena i najbolje ju je zaboraviti.“

„Mora biti teško da zaboraviš prošlost kad te na nju podseća nešto tako opipljivo“, reče Debora Risko.

Pošto ga je zamarao i ljutio razgovor koji izaziva neraspoloženje i, najverovatnije, lošu probavu, doktor Eps je

požurio s tobožnjim lekom. Na nesreću, to je samo produžilo razdor.

„Ona je dobra majka i lepa devojka. Možda će još i upoznati nekog momka i udati se. Što je i najbolje. Ne mogu reći da mi se sviđaju takve veze neudate majke i deteta. Suviše se vežu, što pokatkad završi u psihološkoj zbrci. Ponekad mislim – što je, znam, strašna jeres, gospođice Lidel – da je najbolje odmah dati te bebe na usvojenje u neku odgovarajuću porodicu.“

„Dete je majčina odgovornost“, izjavila je gospođica Lidel. „Njena je dužnost da ga čuva i neguje.“

„Sa šesnaest godina i bez pomoći detetovog oca?“

„Mi, prirodno, imamo stroge uslove za one koje primamo, doktore Maksi, kad god je to moguće. Nažalost, Sali je u tom pogledu bila veoma svojevoljna i nije htela da nam kaže ime oca, pa nismo mogli da pomognemo.“

„Nekoliko šilinga u današnje vreme ne traju dugo.“ Činilo se da je Stiven Maksi zadržao rešen da nastavi ovaj razgovor. „A pretpostavljam da Sali ne prima čak ni državni dečji dodatak.“

„Ovo je, dragi moj brate, hrišćanska zemlja, i nadnica za greh treba da bude smrt, a ne neka crkavica izdvojena od novca poreskih obveznika.“

Debora je to izgovorila upola glasa, ali gospođica Lidel ju je čula i imala osećaj kako je i trebalo da je čuje. A gospođa Maksi je očevidno osetila kako je vreme da se umeša. Bar dvoje njenih gostiju pomislilo je kako je trebalo da to učini ranije. Nije ličilo na gospođu Maksi da dopusti da joj se išta otme kontroli. „Pošto se spremam da pozvonim i

pozovem Sali“, kazala je, „možda bi bilo dobro da promenimo temu. Izlažem se riziku velike neomiljenosti time što ću postaviti pitanje crkvene proslave. Znam da će izgledati kao da sam vas pozvala ovamo s tim ciljem, ali stvarno treba da razmislimo o mogućim datumima.“ To je bila tema na koju su svi njeni gosti mogli biti blagoljubivi koliko hoće. Kad je Sali ušla, razgovor je već uveliko bio dosadan, srdačan i ni po čemu nelagodan, toliko da je to bilo po volji čak i Ketrin Bauers.

Gospođica Lidel je posmatrala Sali Džap dok se ova kretala oko stola. Činilo joj se da ju je razgovor za večerom podstakao da prvi put jasno vidi tu devojkicu. Sali je bila veoma mršava. Gusta, crvenozlatna kosa skupljena pod kapom izgledala je preteška za tako tanak vrat. Duge ruke su joj bile nalik dečjim i laktovi su joj štrčali pod crvenkastom kožom. Široka usta su se sad obuzdavala, a zelene oči bile skromno usredsređene na posao. Najednom je gospođicu Lidel obuzeo nerazumni grč naklonosti. Sali se zaista veoma dobro pokazala, zbilja veoma dobro! Gledala ju je sa željom da uhvati devojčin pogled i da je nagradi odobravajućim i ohrabrujućim smeškom. I oči su im se iznenada srele. Gledale su se pune dve sekunde. A onda je gospođica Lidel porumenela i oborila pogled. Zacelo, mora biti da je pogrešila! Sali se sigurno nikad ne bi usudila da je tako pogleda! Zbunjena i užasnuta, pokušala je da analizira neobično dejstvo tog kratkog kontakta. Čak ni pre no što je njeno lice poprimilo masku posedničkog izraza, gospođica Lidel u devojčinim očima nije pročitala onu potčinjenu zahvalnost karakterističnu za Sali Džap

iz prihvatilišta *Sveta Marija*, već veseli prkos, nagoveštaj pritvornosti i netrpeljivosti gotovo zastrašujuće snage. A onda je Sali ponovo oborila oči i još jednom postala smerna i pokorna Sali, povlašćena delinkventna miljenica gospođice Lidel. Ali taj trenutak je ostavio određeni utisak. Gospođici Lidel je odjednom pozlilo od zebnje. Preporučila je Sali bez zadržke. Sve joj se to činilo veoma zadovoljavajućim. Ta devojka je bila vanredna. Zapravo i previše dobra za ovaj posao u Martingejlu. Odluka je već doneta. Sad je bilo prekasno sumnjati u to da li je mudra. Najgore što se može dogoditi bilo bi da se Sali pokunjeno vrati u *Svetu Mariju*. Gospođica Lidel je sad postala svesna da uvođenje Sali Džap u Martingejl može prouzrokovati komplikacije. Od nje se nije moglo očekivati da predvidi razmere tih komplikacija niti da bi se one mogle završiti nasilnom smrću.

Ketrin Bauers, koja je tog vikenda odsela u Martingejlu, govorila je malo tokom večere. Budući po prirodi iskrena i poštena, malo se užasnula kad je otkrila da je na strani gospođice Lidel. Stiven je, naravno, veoma velikodušan što se zauzima za Sali i devojke poput nje, ali u Ketrin je to pobudilo razdraženost kakvu su u njoj uvek izazivali njeni prijatelji što se ne bave negom kad god bi govorili o plemenitosti njene profesije. Sve je to u redu, ali te romantične predstave pružaju malo zadovoljenja onima koji rade među nošama i delinkventima. Bila je u iskušenju da to i kaže, ali ju je ućutkalo prisustvo Deборе s druge strane stola. Činilo se da večera, kao i sve neuspele prigode, traje triput duže nego inače. Ketrin je pomisli-

la kako nema porodice koja toliko odugovlači s kafom, i kako nikada do sada muškarci nisu toliko čekali da se priključe ženama u salonu. Ali konačno se ipak završilo. Gospođica Lidel se vratila u *Svetu Mariju*, nagovestivši kako joj je draže da ne ostavlja dugo gospođicu Polak samu na dužnosti. Gospodin Hinks je promrmljao nešto o tome kako treba da unese poslednje ispravke u sutrašnju propoved i kao tanani duh je iščezao u prolećnom vazduhu. Maksijevi i doktor Eps su zadovoljno posedali da uživaju u vatri kamina u salonu i razgovaraju u muzici. To nije bila tema koju bi Ketrin izabrala. Čak bi i televizija bila poželjnija, ali jedini televizijski aparat u Martingejlu nalazio se u Martinoj dnevnoj sobi. Ketrin se nadala da bi se mogao povesti razgovor o medicini. Da bi doktor Eps mogao ničim izazvano reći: „O pa da, gospođice Bauers, vi ste medicinska sestra, blago Stivenu što ima nekoga s kim može da podeli svoja interesovanja.“ Pa bi onda njih troje mogli da časkaju dok Debora, za promenu, bez uticaja sedi i ćuti, primorana da shvati kako se muškarci zaista umore od lepih i beskorisnih žena, ma koliko dobro bile obučene, i da je Stivenu potreban neko ko razume njegov posao, neko ko s njegovim prijateljima može da razgovara razumno i kao poznavalac materije. Bio je to ugodan san i, kao većina snova, nije imao nikakve veze sa stvarnošću. Ketrin je sedela pružajući ruke ka oskudnim plamenovima vatre u kaminu i trudila se da izgleda opuštено dok su ostali razgovarali o nekom kompozitoru koji se, neobjašnjivo, zove Piter Vorlok i za kog ona nikada nije čula osim u nekom maglovitom i zaboravljenom istorijskom smislu.

Debora je, naravno, tvrdila da ga ne razume, ali je, kao i obično, uspela da ih svojim neznanjem nasmeje. Njeno nastojanje da uključi Ketrin u razgovor raspitujući se za gospođu Bauers nije za ovu bilo dokaz lepog vaspitanja, već snishodljivosti. Laknulo joj je kad je ušla nova služavka s porukom za doktora Epsa. Jedna njegova pacijentkinja na udaljenom seoskom imanju počela je da se porađa. Doktor se nerado podigao sa stolice, stresao se kao neki rutavi pas i izvinio se. Ketrin je pokušala poslednji put. „Zanimljiv slučaj, doktore?“, vedro je upitala. „Bogami nije, gospođice Bauers.“ Doktor Eps se rasejano osvrtao oko sebe tražeći svoju torbu. „Već ih ima troje. Doduše, prijatna je ženica, samo želi da budem kraj nje. Sam bog zna zašto! Mogla bi se sama poroditi bez po muke. Pa, do viđenja, Elenor, i hvala vam na izvrsnoj večeri. Mislio sam da pođem gore do Sajmona pre nego što krenem, ali doći ću sutra ako vam odgovara. Mislim da vam treba nov recept za somej. Doneću ga.“ Srdačno je klimnuo glavom društvu i odvuкао se za gospođom Maksi u hol. Ubrzo su začuli njegova kola kako bučno odlaze prilaznim putem. Bio je pasionirani vozač i voleo je mala i brza kola, iz kojih se s mukom izvlačio i u kojima je izgledao kao obesni matori medved posle terevenke.

„Dakle“, reče Debora kad je utihnulo i poslednji zvuk iz auspuha, „to je to. A sad, šta mislite o tome da odemo dole do staja i vidimo se s Bokokom kod konja? Naravno, ako Ketrin želi da prošetala.“ Ketrin je veoma čeznula za šetnjom, ali ne s Deborom. Stvarno je, pomislila je, neobično da Debora ne može ili neće da vidi kako ona i Stiven žele da

budu sami. Ali ako to Stiven jasno ne kaže, ona svakako ne može. Što se pre oženi i udalji od žena u svojoj porodici, to bolje za njega. „Krv mu piju“, mislila je Ketrin, koja se s tom vrstom žena već susretala u modernim romanima. Zadovoljna i nesvesna ovih vampirskih primisli, Debora je poslala prva kroz otvoren francuski prozor salona pa preko travnjaka.

Staje, koje su nekad bile staje Maksijevih a sad su pripadale gospodinu Semjuelu Bokoku, behu udaljene od kuće svega dvesta metara preko livade pored zdanja. Stari Bokok je bio tamo, glačao je konjsku opremu uz svetlost fenjera i zviždukao kroz zube. Taj omaleni i preplanuli čovek s licem patuljka, iskošenih očiju i širokih usta, očigledno se obradovao što vidi Stivena. Svi su pošli da pogledaju tri konja s kojima je Bokok pokušavao da započne mali posao. „Stvarno“, mislila je Ketrin, „smešno je što Debora pravi toliku gužvu i trlja nos o njihove glave s takvom nežnošću kao da su ljudi. Osujećeni materinski nagon“, pomislila je s neodobravanjem. „Dobro bi joj činilo da malo snage potroši na dečjem odeljenju. Premda ne bi bila ni od kakve koristi.“ Želela je da se vrata u kuću. Staja je bila savesno očišćena, ali to nije odagnalo snažan miris konja posle treninga, koji je, iz nekog razloga, uznemiravao Ketrin. U jednom trenutku Stiven je svoju preplanulu ruku položio blizu njene, na vrat životinje. Poriv da dodirne tu ruku, da je pomiluje, čak da je podigne do svojih usana, načas je bio toliko jak da je morala da sklopi oči. A onda su, u tami,

iz sećanja navrle druge slike, bestidno prijatne, slike iste te ruke oko njene dojke, još tamnije naspram njene bele puti, kako se miče polako i s ljubavlju, kao vesnik zanosna. Bezmalob se isteturala u prolećni sumrak, slušajući iza sebe spori, pun ustručavanja, Bokokov glas i Maksijeve kako uglas odgovaraju žustro i veselo. U tom trenutku ju je ponovo uhvatio jedan od onih razarajućih naleta panike, kakve je osećala s vremena na vreme otkad voli Stivena. Došli su ovamo a da još ništa nisu objavili i njen zdrav razum i sva snaga volje bili su nemoćni protiv toga. Bilo je trenutaka kad je sve izgledalo nestvarno i kad je gotovo fizički mogla da oseti kako sve njene nade tonu u živi pesak. Pa je sav svoj jad i svoju nesigurnost usredsredila na Deboru. Debora joj je neprijatelj. Debora, koja je bila udata, koja je bar imala svoju priliku da bude srećna. Debora, koja je lepa, sebična i beskorisna. Dok je slušala glasove iza sebe u sve većoj pomrčini, Ketrin je pozlilo od mržnje.

Kad su se vratili u Martingejl, crni plašt se podigao i ona se pribrala. Vratila se u svoje staro stanje smelog samopouzdanja. Rano je otišla u krevet i, ubeđena sopstvenim raspoloženjem, gotovo je poverovala da bi joj on mogao doći. Govorila je sebi kako bi to bilo nemoguće u kući njegovog oca, s njegove strane ludost, a s njene neoprostiva zloupotreba gostoprimstva. Ali je čekala u mraku. Posle nekog vremena začula je korake na stepenicama –

njegove i Deborine. Nisu čak ni zastali prolazeći kraj njenih vrata.

2

Na spratu, u belo okrećenoj spavaćoj sobi niske tavanice, koja je njegova još od detinjstva, Stiven se protegao na krevetu.

„Umoran sam“, reče.

„I ja.“ Debora je zevnula i sela na krevet pored njega. „Prilično sumorna večera. Volela bih da je mama nije upriličila.“

„Svi su oni takvi licemeri.“

„Ne mogu tome da se odupru. Tako su vaspitani. Osim toga, mislim da Epi i gospodin Hinks nemaju bogzna šta na savesti.“

„Pretpostavljam da sam napravio budalu od sebe“, kaza Stiven.

„Pa, bio si veoma plahovit. Više kao neki ser Galahad u odbrani zavedene device, samo što je ona verovatno više grešna nego što su ostali zgrešili prema njoj.“

„Ne sviđa ti se, zar ne?“, upita Stiven.

„Nisam o tome ni razmišljala, mili. Ona prosto radi ovde. Znam da to zvuči vrlo nazadno prema tvojim prosvetanim shvatanjima, ali nije namerno. Jednostavno me ni na koji način ne zanima, kao što, pretpostavljam, ne zanimam ni ja nju.“

„Meni je nje žao.“ U Stivenovom glasu bilo je primese prkosa.

„To je za večerom bilo prilično očigledno“, suvo je odvrtila Debora.

„Njihova nadmena samouverenost me je iznervirala. A i ona Lidelova. Smešno je staviti usedelicu da upravlja prihvatilištem kakvo je *Sveta Marija*.“

„Ne vidim zašto. Možda je malo ograničena, ali je ljubazna i savesna. Osim toga, moglo bi se reći da je *Sveta Marija* već prezasićena seksualnim iskustvom.“

„O, za ime božje, Debora, moraš li da budeš duhovita?“

„A šta očekuješ, kakva da budem? Viđamo se svega jednom u petnaest dana. Nije lako preživeti mamine svečane večere po dužnosti i biti prinuđena da gledaš Ketrin i gospođicu Lidel kako se u sebi kikoću jer misle da si izgubio glavu za lepom služavkom. Naročito bi Lidelova uživala u takvoj vulgarnosti. Čitav razgovor će do sutra biti poznat svima u selu.“

„Ako to misle, onda mora da su lude. Tu devojkicu nisam čestito ni video. Mislim da nisam s njom ni razgovarao. Takva zamisao je smešna!“

„To i ja mislim. Zaboga, dragi, obuzdaj svoje krstaške instinkte dok si kod kuće. Mislila sam da svoju društvenu svest i savest u bolnici možeš korisno usmeriti a da je ne donosiš kući. S njima je vrlo neugodno živeti, naročito nama koji ih nemamo.“

„Danas sam malo nervozan“, reče Stiven. „Nisam siguran da znam šta da radim.“

Tipično za nju, Debora je odmah znala na šta misli.

„Prilično je dosadna, zar ne? Zašto sve gospodski ne okončaš? Pretpostavljam da ima šta da se okonča.“

„Znaš ti đavolski dobro da ima... ili da je bilo. Ali kako?“

„Meni to nikad nije bilo naročito teško. Umetnost je u tome da uspeš da druga osoba poveruje kako je ona šutnula tebe. Posle nekoliko nedelja obično i sama u to poverujem.“

„A šta ako neće da igra tu igru?“

„Muškarac može i da umre i da ga crvi pojedju, ali ne zbog ljubavi.“

Stiven je pozeleo da je pita kada će i da li će Feliks Hern biti ubeđen da ju je šutnuo. Mislio je kako Debora i u tome, kao i u mnogo čemu drugom, poseduje okrutnost koja njemu nedostaje.

„Valjda sam kukavica kad je tako nešto posredi“, kazao je. „Nikad mi nije lako da se otresem ljudi, čak ni kad mi dosađuju.“

„Nije“, odvrtila mu je sestra. „U tome je tvoja nevolja. Preslab si i preosetljiv. Trebalo bi da se oženiš. Mama bi to stvarno volela. Nekom s novcem, ako možeš takvu da nađeš. Ne neku skorojevičku, naravno, nego neku lepo bogatu.“

„Svakako. Ali koju?“

„Zaista, koju?“

Činilo se da je Debora odjednom izgubila zanimanje za tu temu. Ustala je s kreveta, prišla prozoru i nagla se na prozorsku dasku. Stiven je posmatrao kako se njezin profil, toliko sličan njegovom a opet tajanstveno drugačiji, ocrta-va naspram noćne tame. Po horizontu su se protezale vene

i arterije umirućeg dana. Odozdo iz bašte osećao je bogate, pročišćene miomirise engleske prolećne noći. Ležeći tako u hladnoj tami, sklopio je oči i prepustio se martingejskom miru. U trenucima kao što je ovaj, savršeno dobro je razumeo majčine i Deborine zavereničke planove da sačuvaju njegovo nasleđstvo. On je prvi Maksi koji je studirao medicinu. Učinio je kako je hteo i porodica je to prihvatila. Mogao je odabrati i nešto manje unosno, mada je teško zamisliti šta. S vremenom, ako preživi trvenja, razne rizične slučajnosti i rovovsku borbu s konkurencijom, mogao bi postati konsultant. Mogao bi čak postati i dovoljno uspešan da sam izdržava Martingejl. U međuvremenu će se boriti kako znaju i umeju, sprovodeći razne male uštede u domaćinstvu koje nikad ne utiču na njegovu sopstvenu udobnost, srezavši donacije na dobrovoljne priloge, više se baveći baštovanstvom ne bi li uštedeli tri šilinga na sat, koliko plaćaju starog Pervisa, zapošljavajući neobučene devojke da pomognu Marti. Ništa od toga neće smetati njemu, Stivenu Maksiju, a obezbediće mu da nasledi oca kao što je i Sajmon Maksi nasleđio svoga. Kad bi samo mogao da uživa u miru i lepoti Martingejla a da ne bude za njega vezan lancima odgovornosti i griže savesti!

Začuo se zvuk sporih i obazrivyh koraka na stepeništu, a potom i tiho kucanje na vrata. Bila je to Marta s toplim večernjim napicima. Jednom davno, u doba njegovog detinjstva, stara dadilja je zaključila kako će njemu i Debori topli napitak pre spavanja pomoći da odagna

ju neobjašnjive i zastrašujuće košmare koji su ih jedno vreme oboje mučili. Ti košmari su s vremenom ustupili mesto opipljivijim strahovima adolescencije, ali topli napici su ostali porodična navika. Marta je, kao i njena sestra pre nje, bila ubeđena da su oni jedino delotvorno sredstvo protiv stvarnih ili izmišljenih noćnih opasnosti. Sad je pažljivo spustila mali poslužavnik. Na njemu su se nalazile plava Vedžvudova šolja, koju koristi Debora, i stara šolja s krunisanja Džordža V, koju je Stivenu kupio deda Maksi. „Donela sam i vaš ovaltin, gospođice Debora“, reče Marta. „Mislila sam da ću vas naći ovde.“ Govorila je tihim glasom, kao da zajedno kuju neku zaveru. Stiven se zapitao nije li pogodila da razgovaraju o Ketrin. Kao u stara dobra vremena, kad je večernje napitke donosila stara dadilja, spremna da ostane i priča s njima. Ali ipak nije bilo sasvim isto. Martina odanost je bila blagoglagoljivija, samosvesnija i manje prihvatljiva. Bilo je to oponašanje emocija koje mu je bilo potrebno i podrazumevalo se kao vazduh koji diše. Razmišljajući o tome, setio se da i Marti treba njeno parče kolača.

„Večera je bila divna, Marta“, kazao je.

Debora se okrenula od prozora i tankim prstima s dugim crvenim noktima obuhvatila svoju šolju, koja se pušila.

„Šteta što razgovor nije bio dostojan hrane. Gospođica Lidel nam je držala predavanje o posledicama vanbračnog rađanja dece. Šta ti, Marta, misliš o Sali?“

Stiven je znao da to pitanje nije mudro. Niti je ličilo na Deboru da ga postavlja.

„Izgleda mi mirna“, dozvolila je Marta. „Ali, naravno, još je rano govoriti bilo šta. Gospođica Lidel ju je mnogo hvalila.“

„Prema gospođici Lidel“, odvrtila je Debora, „Sali je uzor svih vrlina izuzev jedne, pa je čak i to bila greška prirode koja u mraku nije mogla da prepozna gimnazijalku.“

Stivena je zaprepastila iznenadna gorčina u sestričnom glasu.

„Ne znam baš da l' je to silno školovanje dobro za sluzavku, gospođice Debora.“ Marta je uspela da na određeni način saopšti kako je ona i bez toga uspela da se savršeno dobro snađe. „Samo se nadam da zna koliko je imala sreće. Gospođa joj je čak pozajmila našu kolevku, onu u kojoj ste oboje spavali.“

„Pa, sad ne spavamo u njoj.“ Stiven se trudio da glasom ne oda razdraženost. Svakako je dosta priče o Sali Džap! Ali Marta se nije dala upozoriti. Kao da je oskrnavljena ona lično, a ne tek porodična kolevka. „Oduvek smo čuvali taj krevetac, doktore Stivene. Trebalo ga je čuvati za unuke.“

„Prokletstvo!“, izusti Debora. Brisala je prosuti napitak sa prstiju i spustila šolju na poslužavnik. „Na unuke ne bi trebalo računati dok se ne izlegu. Mene možete ubrojiti u neproduktivne, a Stiven još nije ni veren – niti razmišlja o tome. Na kraju će se verovatno skrasiti s nekom lepuškastom, jedrom i sposobnom medicinskom sestrom koja će radije kupiti novi, higijenski krevetac u Oksford stritu. Hvala vam za napitak, draga Marta.“ Uprkos osmehu, to je značilo da je otpušta.

Nakon poslednjih „laku noć“, usledili su isti oni obazriivi koraci, samo niza stepenice. Kad se zvuk koraka izgubio, Stiven reče: „Jadna stara Marta. Mi na nju računamo kao da se sve to podrazumeva, ali za nju postaje preopterećujuć ovaj posao sluzavke za sve. Pretpostavljam da bi trebalo razmisliti o tome da je pošaljemo u penziju.“

„Od čega?“ Debora je ponovo stajala kraj prozora.

„Sad bar ima malo pomoći“, povinovao se Stiven.

„Sem ako se Sali ne ispostavi više kao nevolja nego kao pomoć. Gospođica Lidel je istakla da je beba izuzetno dobra. Ali takvom se smatra svaka beba koja ne plače dve od tri noći. A onda, tu je i pranje veša. Sali i ne može biti od neke velike pomoći Marti ako pola prepodneva provodi u pranju pelena.“

„Po svoj prilici i druge majke peru pelene“, odvratio je Stiven, „pa ipak nađu vremena i za druge poslove. Sviđa mi se ta devojkica i mislim da može biti od pomoći Marti ako joj se pruži poštena prilika.“

„Ako ništa drugo, Stivene, u tebi ima zaštitnika. Šteta je samo što ćeš gotovo izvesno biti bezbedno odsutan, u bolnici, kad nevolje počnu.“

„Kakve nevolje, zaboga? Šta vam je svima? Zbog čega, za ime sveta, mislite da će devojkica izazvati nevolje?“

Debora pođe ka vratima. „Zato“, reče, „što već sad izaziva nevolje, zar ne? Laku noć.“